

Un sermó quaresmal a les darreries del segle XIX

JOSÉ LUIS DE LA PRIETA CERDÀ
JORDI VIDAL REYNÉS

Gaspar Cerdà i Jordà va nèixer a Montuïri el dia 25 d'octubre de 1853.¹ Fill de pagesos, ja de petit mostrà afició per l'estudi. Entre 1869 i 1879, va cursar estudis al Seminari Conciliar de Sant Pere, a Ciutat,² on, el 7 de juny de 1879, fou ordenat de prevere.³ Poc temps després, el 1er. d'agost del dit any, fou designat per exercir l'ofici de vicari coadjutor de la parròquia de Sencelles,⁴ on va romandre per espai de quatre anys, fins que el 16 d'agost de 1883 fou cridat a Montuïri per ocupar el mateix càrrec, aleshores vacant per la mort del seu anterior titular.⁵ De llavors fins a la data de la seva mort, ocorreguda a Montuïri el 3 d'abril de 1927,⁶ va servir com a vicari de l'església del seu poble, on era popularment conegut com *el Vicari de Ca's Puig*.⁷ De ideologia conservadora, quasi integrista (de fet era subscriptor de *El Siglo Futuro*, òrgan del partit integrista que aleshores presidia Ramón Nocedal),⁸ va intervenir a les bregues polítiques de la època (devers 1908 o 1909) entre liberals i conservadors del seu poble, mitjançant fulles antiliberals que firmava amb els pseudònims de *Pare Cantaclar* i *Claret*, i que, ben aviat, reberen resposta per part dels liberals amb altres firmades per un tal *Cantalaveritat*, per ventura, qualcun dels germans Ferrando Obrador, Bartomeu, Joan o Miquel, caps aleshores dels liberals montuïrers.⁹ Conten d'ell que era molt primmirat, fins i tot massa, amb el vestir de les dones, volia que duguessin les orelles tapades amb el mocador, perquè si no feien un pecat, ... *i si botau ses bardisses des manaments -els deia- vos n'anireu a l'infern*, i altra vegada, referint-se als *cordoncillos* que portaven les dones d'aquell temps, deia menyspreant-los: *Aqueis vencillos...!*¹⁰ Emperò, tothom l'apreciava per la seva tasca caritativa envers els més necessitats i la generositat que mostrava amb tot aquell que s'hi acostava a ell per demanar-li

¹ ADM. *Libro de Bautismos de la Parroquia de Montuïri, de 1851 a 1859*, f. 35v.. Onofre ARBONA: "Gaspar Cerdà i Jordà, *Es Capellà de Cas Puig*", *Bona Pau*, 460, Montuïri, juny 1991, 17.

² Quatre anys de Llatí i Humanitats, tres de Filosofia i tres de Teologia i Història Eclesiàstica.

³ ADM. *Asiento de Órdenes y Licencias ... 1876 a 1886*, f. 230v.

⁴ ADM. *Asiento de Órdenes y Licencias durante el Pontificado del Illmo. y Rmo. Sor. D. Mateo Jaume y Garau, Obispo de Mallorca, 1876 a 1886*, f. 15v.

⁵ D. Jaume Vaquer, mort el 10 de juliol de 1883. Encara avui es conserva l'ofici, signat del bisbe D. Mateu Jaume i Garau, on se'l comunica el seu nomenament com a coadjutor ordinari de la parroquial església de Montuïri (Arxiu família Cerdà). ADM. *Asiento de Órdenes y Licencias ... 1876 a 1886*, f. 231r.

⁶ Boletín Oficial Eclesiástico del Obispado de Mallorca, LXVII, 1927, 175. Nota necrològica.

⁷ Pel barri de Montuïri dit *Es Puig*, on es troba la casa on va nèixer i a on va viure quasi tota la seva vida.

⁸ Ramón Nocedal y Romea, nascut i mort a Madrid (1844-1907); advocat, polític i escriptor espanyol, fill del també polític Cándido Nocedal, fundà en 1889 el partit integrista, moviment sorgit d'una escissió del carlisme, caracteritzat per un catolicisme, intransigent amb el liberalisme, que propugnava la integritat de la tradició espanyola. (... *el imperio absoluto de nuestra fe íntegra* ...), el poder temporal del Papa i un Estat confessional (*el Estado cristiano*), sotmès a Roma i regit i governat per les antigues lleis i costums que les revolucions liberals varen abrogar. Fou director durant molts d'anys de *El Siglo Futuro*, diari d'inspiració tradicionalista que havia estat fundat pel seu pare. Pere FULLANA: *El moviment catòlic a Mallorca (1875-1912)*, Abadia de Montserrat, 1994, afirma que era *l'integrisme un problema per a l'església mallorquina* (423-424), convençuda que els plantejaments extremats de les exigències catòliques farien renéixer batalles que era millor oblidar i per a les quals el clero espanyol estava mancat de les armes intel·lectuals adequades. Malgrat això, Nocedal va tenir a Mallorca adeptes i simpatitzants de renom, com Mn. Antoni M Alcover que s'entrevistà amb ell a València l'any 1890 (365-366).

⁹ Joan MIRALLES I MONSERRAT: *Un poble, un temps*, Palma de Mallorca, 1995, 49,50, 343-345.

¹⁰ Joan MIRALLES I MONSERRAT: *Un poble, un temps*, 342-343.

ajuda.¹¹ A la seva mort, deixà un bon grapat d'obres manuscrites, totes inèdites, de les quals hem volgut extreure una petita mostra, un sermó quaresmal escrit en llengua vernacle,¹² que reproduïm íntegrament, amb la seva ortografia original i les aclaracions que ens ha semblat avinent introduir entre claudàtors, per tal de facilitar-ne la lectura.

La Quaresma era la època durant la qual els capellans exhortaven als feels a la pràctica de la penitència i del dejuni, com a preparació a la celebració de la Passió. tot seguit, es celebrava la festa més important del calendari litúrgic, la Pasqua.¹³ Mossèn Alcover, a *Corema, Setmana Santa i Pasco*, ens descriu la feina dels preveres durant aquells diumenges de Quaresma i afirma que es veia una mica alterada *amb so haver de sermonar per tot arreu*.¹⁴

Sermón¹⁵ des 1er Diumenge curema¹⁶

*Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.
Vatequí que hora mos trobam en temps de gracia
y son es dias de salud (S. Pau Cors. cap. 6 v. 2)¹⁷*

Molt admirable, infinita es, amats oyens, se bondad de Deu nostro Señor en ves de no[ll]tros. De manera que no haya cosa en que no resplendesca de un modo brillantisim. Mirau tots es s'objectes de aques mon y en tots le vor[e]u estampade de una manera marevillosa. Alsau es uis á-n'aquelles estrelles del sel, á nes sol, á se lluna y los voreu que observant rigurosament ses lleys que los va doná es seu Creadó se suceyaxen unas á ses altres per prestarnos aquella claró tan hermosa sense la cual estariam sempre sumits dins se oscuridad. Espergiu se viste per tota se redondes de se terra y le voreu poblade de tota clase de abres que produexen ermosisims fruis agradables á n'es paledá y deleytosos á nes nostros Suis;¹⁸ la voreu que produex tota classe di

¹¹ Onofre ARBONA: "Gaspar Cerdà i Jordà, Es Capellà de Cas Puig", 17.

¹² Esborrany manuscrit en 5 plects (13 quartilles). Tinta negra i text corregit pel propi autor. Arxiu particular de J. L. de la Prieta Cerdà.

¹³ Pere LLABRÉS: "La Religiositat Popular: entre la tradició del nostre poble i la pastoral d'avui". Comunicació, 18, 1982, 32.

¹⁴ Antoni M. ALCOVER: *Corema, Setmana Santa i Pasco*, Palma, 1956, 12.

¹⁵ *Discurso cristiano pronunciado en una iglesia a los fieles reunidos, para instruirlos en las verdades de la religión y traerles a la práctica de las virtudes cristianas; porque es sobre todo en los sermones donde se exponen los dogmas cristianos y los grandes preceptos de la moral evangélica, a diferencia de las homilias, que tienen por objeto la explicación sencilla de los textos litúrgicos.* Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana, Espasa-Calpe, S. A., Madrid, 1927, 538, s. v. *Sermón*. El sermó era aleshores un instrument de comunicació popular en una societat eminentment analfabeta, normalment despolititzat, simplement de caire devocional, Pere FULLANA: *El moviment catòlic a Mallorca, 1875-1912*, Abadia de Montserrat, 1994, 83, 85; *el vehicle de transmissió religiosa més emprat amb un pes específic en la configuració de mentalitats i actituds, en la formació i manteniment d'una religiositat popular determinada*, Bartomeu BENNÀSSAR: "El sermó, vehicle de formació religiosa, moral i cívica", *Comunicació*, 32-33, 1984, 55. El català n'era la llengua habitual. Josep MASSOT I MUNTANER: *Església i Societat a la Mallorca del segle XX*, Barcelona, 1977, 319.

¹⁶ Les lectures del primer diumenge de Quaresma s'extreien de la segona Epístola de l'Apòstol Sant Pau als cristians de Corint i de l'Evangeli de Sant Mateu. *Es uno de los más solemnes domingos del año litúrgico. Como el primer domingo de Adviento y los dos de Pasión y Ramos, no cede su puesto a ninguna fiesta por solemne que sea. Entre los latinos es conocido este domingo con diversos nombres. Es llamado Invocavit, porque empieza el Introito con estas palabras. En la Edad Media se le llamó domingo de las Antorchas, porque los jóvenes que se habían entregado a los excesos del Carnaval se presentaban ese día con una antorcha encendida en la mano para pedir una penitencia al sacerdote y dar pública satisfacción por sus excesos, de los que eran absueltos el Jueves Santo en la reconciliación general.* Carlos G. GOLDÁRAZ, S. I.: *Misal Latino Castellano y Devocionario*, Sabadell-Barcelona, 1956, 228. Per cert, l'autor del sermó vacil·la a l'hora d'escriure correctament la paraula *Quaresma*: *curema*, *cuarema*, *coreme*, etc. ALCOVER - MOLL: *Diccionari Català-Valencià-Balear*, 9, 18-19, s. v. *Quaresma* (del llatí Quadragesima, quarantena) registra les variants dialectals *coresma* i *corema*.

¹⁷ 2 Ad Corinthis 6, 2 (Vulgata). *Vet aquí are un temps molt favorable; vet aquí el dia de la Salut.* *Devocionari Litúrgic i Misal de les Festes per us dels feels de la Diòcesis de Mallorca*. Estampa d'en Guasp, Ciutat de Mallorca, 1934, 225. Era costum començar el sermó amb la cita en llatí d'un versicle extret de la Sagrada Escripura.

¹⁸ ulls

*herbes y de sembrats per nostro sustento y es des se animalets*¹⁹ y tot á impuls des nostro Deu y Señor y per no[s]tro be.

*Pero no es axo encare lo que demostre se seve bondad a favor nostro, sino que hasta mos ha entregat es seu Fill unigenit [tatxat: que derramant tota se seve sanc; eb so preu de se seve sanc; perque mos per...], [mos] alliberá de se esclavitut del dimoni y mos fe [tatxat: pasarem á se(r)] her[e]Jus del cel. ¡Y noltros serem tan ingrats, que no mos mostrem agraits á tante bondad! no procurem á n'aquet tems de correma escoltá se seve veu y se de se nostre mare la Yglesia que mos convida á penitensia y á arrepeniment des nostros pecats, diguent mos: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Vatequi que era*²⁰ *es temp de gracia, dies de salud, temps en que es nesesari que arregleu ses vostres consiencies, temps en que es nesesari mos despuem de s'homo vey [i] mos (mos) vestiguem de s'homo nou,*²¹ *temps en que es nesesari que dexem es visi y abrem se vertedera virtud, tems de una completa reforma de se nostra vida pasada.*

*Axó será lo que vos recom[an]ere á n'aquest dia y á nes demes dias en que vos dirigire se paraule. Dexiteria que me disimulareu ó [tatxat: que no em prengueren] en conte se meve poca gracia ó falta de sciencia en dirigirvos se paraula, encare que crec que se vostre bona voluntad suplira se meve falta [entre línies: y que me tendreu considerasio suposat que (tatxat: aques son es) son casi sos (sic) primeras vegades que exercit tan alt ministiri].*²²

(Es) Implorem exeusili [sic pro 's'auxili'] de se divina gracia, á fi de que inlumin es meu enteniment y prepar es vostro bondados cor, y per conseguir aquest favor saluderem á la immaculade Verge saludanle ab ses paraules del angel A[ve]. M[aria].

Ecce nunc tempus acceptabile, ecce dies salutis.

*Avuy, amats oyens, la Yglesia nostra mare presenta á se nostre considerasio un des evangelis mes a proposit per aquest dia. En ell mos diu que J. C. va ase tresledad per l'Esperit Sant en el desert per ser tentat per el dimoni. Y despues de aver dejunat corante dias y corante anits tengue fam. Y presentantse el diable li diu: si ex [sic pro 'ets'] fill de Deu perque no convertexis totas aqueixas pedres en pa; y el bon J. li respongué: no viu s'homo de pa solamen si de tota paraula que surt de se boca de Deu. Aguefantlo altre vegada el tresledá demunt lo mes alt des temple de Jerusalem y li diu: si ex fill de Deu turet cap evall perque esta escrit que es angells cuiderán de se teve persona y gorderán de que es teus peus no siguen trestocats per ses pedres. Igualment esta escrit: no tenteras á nes teu Deu y Señor. Al pren altre vegade y el sendu á demun una montañe molt alte y mostranli tots els reines del mon en tota se seve gloria y resplendor li diu: mire totas aquestas cosas te doneria si ajoneyante me adores. Entonces li respongue J.: retiret Setenas perque esta escrit adoreras á nes teu Deu y Señor[r] y solament á el serviras. Si retirá immediatement el diable y vengueren es angels del cel y el serviren.*²³ *Qui no compren se gran lliso que mos dona J. C. á n'aquest dia? Veis que se retirá nes desert y dejuna coranta dias y coranta anits; y exo que Ell era se sentidat, se bondad per esencia y noltros plens de pecats y miserias que mos tocara fe[r]? No sera mol[t] just que emprenguem se penitensia de bondeveres, que plorem ses nostres culpas y pecats en llagrimas de verteder arrepeniment, que netexem ses nostras consiencies ab una bona y sa[n]ta confesio? Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Are es temps de indulgensia; son dias de gracia mos diu (mos diu) la S. M. Yglesia.*²⁴ *No haya res tan presios com se gracia; es es presi de se sanc y de se mort de J. C., luego es de un valor infinit. Tenim obligasio de aprofitarle axi com le rebiguem. Mirem se exemple de aquell siervo inutil que haben rebut un talent el despresia y lo enterrá fento infructuos pe[r] se seve peresa, va hase*

19 animalets

20 ara

21 *Hombre viejo: El hombre en cuanto ha heredado las malas inclinaciones que son efecto del pecado original; hombre nuevo: El hombre en cuanto ha sido regenerado por Jesucristo. Diccionario de la Lengua Española, RAE, Madrid, 1992, 1.118, s. v. hombre.*

22 *Aquestes paraules ens serveixen per datar aquest sermó a les darreries del segle XIX, ja que Mossèn Cerdà fou ordenat l'any 1879.*

23 Mt. 4, 1-11.

24 *El paràgraf que ve a continuació està afegit al final del text original i assenyalat pel mateix autor amb una x.*

despechat como [sic] siervo inutil.²⁵ Que desgrasia pe[r] se semeritane si no hagues aprofitat se ocasio en que J. C. estave asegut damunt es borde de se font;²⁶ que desgrasia pes Reis Magos si aguesen pesat pes palasio de Herodes [entre línies: sense medita se desesperació de aquella estrelle];²⁷ que desgrasia pes s'apostols si aguesen prolongat per un altre dia es seguí al J Salvado[r]. Aprofitem pues aqueste grasia que mos consedeix Deu nostro Señor y seguigem se exemple des ses costums mes entigues cumplint estrictament en tot lo que exigeix de noltros la Sante coreme pues²⁸ hare²⁹ es tems en que mos hem de prepará una nove vida y espia es pecats comosos [sic] durant se nostra vida pasada. Aquest sistema el veim ja establert desde se mes remota antiguedad. Axi es que cuant comense se era des Diluvi Universal comense en so dijuni de corante dia[s]³⁰ de Noe dins s'Arca.³¹ Coranta dias va está Moises demun es monte Sinanai³² antes de entima se lley des deu manemens á nes poble de Ysrael.³³ Ab un dijuni de corante dias de Elias dins una cove comensa se era des profetas.³⁴ Y J. C. dejuná corante dias antes [de] comensa[r] se predicasio de se lley de Amor, com Moises dejuna corante dias antes de entregar se lley de terró. Diu S. Maximo que es dijuni de corante dias en que Moises va preperá es preseptes que va entrega á nes poble de Ysrael es una figura de se profesia des dijuni per el cual J. C. ha consegrat se Evangeli que ha vingud á publicá [r] per tots es sigles y per tot el mon. Y diven es SS. PP. que es numero corante es es numero deu multiplicat per quatre representad pes deu manemens els cual[s] devem haber de observa estricta[ment] y ses doctrinas selestials contengudas y amplificadas á nes quatre evengelis de se Nove Lley. Que resulta pues de aquí? que se corame no es instituide per s'homos sino per mateix J. C.

Resplandeix tambe en se Coreme sa sabiduria de la Yglesia. Mirau en quin temps la establida perque ella le agues poguda posa en se estiu, en s'Otoño o cualsevol altre temps del añ y no ob[s]tante en temps de primavera en tem[p]s en que tota sa naturaleza sufreix un canvi complet se renove tot el mon tems en que ses sancs van molt revoltoses y per mich des dijunis pasam felisment á una nove vida perque no vos penseu que se estinensia sia perjudizial el contrari mol[t] util cuantias [vegades] ab un pereí de dias de dieta mos comprendriam [sic forsan pro 'compondriem'] de moltas meleltias sense nesedad de have de prende purgas y da se ganansia á nes potecari pens que es Socrates³⁵ pere de se medisina qui pens que Diu [sic] que en se dieta se curan moltissimas meleltias pero ni ha que diven ca es dijunis acursan se vida. el contrari le allargan mes mirau un S. Pau prime[r] ermita³⁶ que cada dia dejunave y cuant menjave casi no menja mes que herbetas y va viura 118 añ sun S. Antoni 105.³⁷ S. Arsenio 120³⁸ y tos aqueis cade dia dejunaven y cuan(t) menjaven no es que menjasen bons plats y bon[s] aguisats al contrari

25 Mt. 25, 14-30.

26 Jn. 4, 1-42.

27 Mt. 2, 12.

28 Aquí finalitza el text intercalat. Hem considerat adient situar-lo on pertoca.

29 ara

30 Sant Agustí relacionà el número quaranta amb les quatre estacions i el quatre punts cardinals. J. M. BERNAL: *Iniciación al año litúrgico*, Madrid, 1984, 183.

31 Gn. 7, 1-24.

32 Sinai

33 Ex. 24, 18; 34, 27-28; Dt. 9, 18

34 1 Re., 19, 8.

35 Confon Sòcrates, celebèrrim filòsof grec, mestre de Plató, amb Hipòcrates que, en efecte, es considerat el *Pare de la Medicina*. Nascut a la illa de Cos l'any 460 abans de Crist, va lloar les virtuts curatives de la dieta i d'ell és aquell aforisme, citat per Cervantes al Quijote: *omnis saturatio mala est, panis autem pessima (tota afartada és mala; però de pa, pèssima)*.

36 Nascut a la Tebaida, prop del 228 dC., es retirà al desert on va viure per espai de vuitanta set anys en completa soledat, enmig de les majors privacions. A les darreries de la seva vida, Sant Antoni el visità i el donà sepultura. Morí devers el 341, als 113 anys de la seva edat. L'Església celebra la seva festa el 15 de gener.

37 Sant Antoni, Abat, venerat a tota l'Església universal com a Patriarca dels cenobites, nasqué a Como (Cirenaica). Edificà una ermita damunt unes ruïnes devora el Nil on s'entregà a una vida d'oració i penitència. Són proverbials les temptacions a que el va sotmetre el dimoni. Va viure 105 anys, entre el 251 i el 356 d. C. La seva festa té lloc el 17 de gener.

38 Anacoreta, nascut a Roma el 354 i mort a Egipte el 450. Diaca escollit pel papa Damas per a preceptor dels fills de Teodosi. Es va retirà al desert de la Tebaida, rebutjant les pompes mundanes. La seva festa es celebra el 19 de juliol.

un por de pa y aigo y ancare si entenian [sic pro 'i encara si en tenien']. Luego se corame es molt util no solamen pes cos sino tambe per la anime.

*Perque serveix la Sante Cuarema? Perque la Yglesia mos havia de imposa aquests corante dias de abstinensia y en que no se pot menja carn á no se[r] que tengan bulla.y ancare que en tengan no en poden menja ni es prime dia ni es divenras ni es quatre derres dias de se semana sante?.*³⁹ *Ah! Per mol[t]s de motius, jermenets meus; perque ella es una bona mare y nomes serca es nostro be. Una mare prudent y que te cuidado des seus infans los avisa cuant es nesinari y aun los castiga si es nesinari: lo mateix la S. Mara Yglesia. Ella sap que tant sa anime com es cos nesesan de tant en cuant restebli ses forses perdudas. Que se rutina y indiferensia tenen se anime com adormida y es nes[es]ari despertarle. O tambe, es contacte en ses miserias de aquest mon le han embrutade y nesesi[ta] rentarle; y per medi de se Coreme tot axo se arregle y se posa á nes seu puesto. Durant aquest temps, aquells que estan adormit[s] y descuidad[s] se desperten, es que estan dins es fanc de ses maldats queden purificatas y es forts que fatigats comensen á desmayarse quediguen reforsats, per exo te establidas la Yglesia tres practicas importantisimes: Se predicasio de se divina paraula, la confesio des pecats y se Comunio general y es dijuni y co[n]tinensia las cual[s] me pereis cada una compleix en so se[u] fi se predicasio per desperta es s'adormits; se confesio per purifica es que estan dins es pecat y es dijuni per enlenta es fatigats.*

*Mol[t]s son, germenets meus es que estan adormit[s]*⁴⁰ *y la Yglesia prefereix despertarlos ab se seve veu de mare antes que le mort el se don un mal desperta. Adormits estan aquells que viven á ne aquest mon com si may aguesen de mori; dormits aquells que sols se cuiden de negosis de aquest mon y tenen descuidads es de se seve anime; adormits aquells que passen tot es tems devertinse olvidads de recrea es seu esperit; adormides aquelles joves que domes se cuiden de arreglarse vestits y que domes pensen en modes y demes frioleres momentaneas. Tots aquests [i] moltissims de altres estan adormits, com perventura mol[t]s de vlotros que me escoltau y lo pijo á se vorera de orrible presipisi.*

*Tots sebeu que hem de mori 'Statutum est semel mori'*⁴¹ *está decretad que tots hem de mori un dia y sebem quin dia será aquest. Lo mateix toca la mort á ses portas des rich que des pobre, á ses des savi que de s'ignorant lo mateix á ses des vei que des jove. Y no obstante vivim tan trenquils com si sempre aguesem de viure. Miram desepereche es nostros pares, jermans, perens, coneguts tan trenquils com si res fos estad. Y per exo le Yglesia en aquest temps de coreme espergex por totas par[t]s selosos predicados que mos entimigan ses veritads eternes Jam est hora de somno surgere'.⁴² Hora es ja de despertarnos mirau que tots hem de mori; Hem de ser judica[t]s; ó hem de selvarnos ó condenarnos; Mirau que ses penas de lo infern son, eternas; y tots hem de suffri igual sort; tots hem de pesá per aquets tramites.*

³⁹ La Butlla de la Santa Croada, atorgada pels papes des del segle XI a petició de diversos sobirans hispànics, concedia a llurs súbdits indulgències, indults, dispenses, gràcies i exempcions a canvi de contribuir amb almoines a les despeses de les expedicions militars contra els musulmans. D'ençà de l'acabament de la Reconquesta, esdevingué una font d'ingressos de la monarquia hispànica. Pel Concordat del 1851, la recaptació fou destinada a sufragar les despeses del culte i les obres benèfiques de l'Església. Fou suprimida a Espanya el 1966 després que el papa Pau VI reordenàs la disciplina del dejuni i l'abstinència amb la seva constitució *Paenitemini*. La Butlla de la Croada dispensava de l'obligació d'abstenir-se d'ous i lactinins els dies de Quaresma i juntament amb l'anomenat *Indult quadragesimal* permetia el consum de carns, llevat del dimecres de cendra, els divendres de Quaresma, els quatre últims dies de la Setmana Santa i les quatre vigílies de Nadal, Cinquagesma, Mare de Déu d'Agost i Sant Pere i Sant Pau. *Gran Enciclopèdia Catalana*, Barcelona, 1987, 8, 350 s. v. *Croada, butlla de*; *Gran Enciclopedia de España*, Zaragoza, 1991, 4, 1.750, sv *Bula*; *Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana*, Espasa-Calpe, S. A., 16, 659-675, s. v. *Cruzada*.

⁴⁰ L'ànima adormida com a sinònim de l'home inconscient de la seva fi, entregat als plaers de la vida mundana, és un tòpic de la literatura de caire religiós. Les Sagrades Escripures fan servir un gran nombre de metàfores preses del son: dormir és no preocupar-se d'allò que esdevé, per això aquell clam dels perseguits: *Desperta, per què dorms, Senyor?* (Salm XLIV). Al contrari, no dormir significa estar atent, cercar activament d'aconseguir el resultat desitjat: *El qui vetlla damunt Israel, no dorm* (Salm CXXI). També a la poesia de gènere moral hi ha mostres d'aquest ús metafòric. Són prou coneguts els versos que encapçalen les cobles de Jorge Manrique a la mort del seu pare: *Recuerde el alma dormida, avive el seso e despierte ...*

⁴¹ *Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori* (Ad Hebraeos.,9, 27).

⁴² *... quia hora est iam de somno surgere* (Ad Romanos, 13, 11).

Vatequi una des ses importansias de le Sante Coreme.

Pero pot ese molt be que no solamen estiguem adormits o descuidads sino que siguem criminal[s]. El mon enomena criminal á equells que han comes algun delitta como per exemple have mort colcu, have fet algun robo ó cosas per l'estil. Pero es criminals de que aqui parlam son tots aquells que han infringit algun article de se lley de Deu ó de la Yglesia. Criminals son aquells pares que descuiden se bona educasio des seus fills y es fills que no respectan ó maltratan es seus pares. Criminals son aquells seños ó amos que defrauden á nes pobre lo que li perteneix y es pobre que no cumpleix en se seve obligasio en ves des seño. Criminals son aquells marits que maltratan [s]es seves esposas, y ses esposas que no respecten ó son infiels á nes seus esposos.⁴³ Criminals aquells que son victimas des visi infame de se impuresa,⁴⁴ aquells avaros que es seu Deu son es dobles,⁴⁵ tots aquells que roben tot lo que poden,⁴⁶ [entre línies: quells que maten es jerma proisme en se... (il·legible)]⁴⁷ aquells que no observen es diumenges y festes,⁴⁸ aquells que mengen carn en divendres y no dejunan es dijunis que mane le sant Mare Yglesia tenguent obligasio de dejuná,⁴⁹ ab una paraula com he dit son criminals tots es que no observen se lley de Deu y de la Yglesia. Pues tots aquets tenen nesesidad de purificarse, de sorti de s'infelís estad des pecad per medi de una bona y santa confesio per exó le Yglesia obliga en le Sante coreme que tots es seus fills se confesin per prepararse per cumpli[r] a[b] lo presephe paschal y si no heu feis de aqueste manera donau mostres de que no perteneixeu á una religio tan sante com se nostre.

Se tersera practica es es dijuni.⁵⁰ Perque s'esperit quedi fortificat es nesesari que es cos fasi algunes penitensias. Perque tengue mes forse per resisti á nes combats contre ses tentesions des nostro inimic el dimoni es nesesari que se carn se mortifiqui. Axi es que veim en lo evengeli del dia de vui que J. C. antes de ser tentad per Setenás dejuná corantes dias y corante anits y exó que mai poría ase vensut y noltros criaturas miserables y que mos baste un no res per caure no en tendrem mo[l]te mes ne[ce]sidad? Si Ell habre verd y robust y anaqui no podian fe res es contre temps se prepare en cuante mes revo noltros habre secs y corcats que es menor contretems mos tombe y errastre? Procurem pues mortifica[r] es nostros cos per medi des dijuni y abstinsias. Es segu que ni haura mol[t]s que es seu pesat trebai ó se seve salud no li permetra pero procur axi meteix observa se forme durant es dia, procur de algune manera axi mateix mo[r]tificar: oferint aquestes penitensias á Deu nostro Señor en espiasio de ses nostres culpes y pecats y per de aque[s]te manera teni mes forse per resisti á nes combats des nostro inimic y animenmos de á cade dia á se practica de se virtud.

Vatequi lo que exigeix de noltros le Yglesia á ne aquest temps sant de Coreme: que asistiguem á se predicasio de ses veritats divines, que mos preparem eb une bone y sante confesio y que mortifiquem se nostre carn ab dijunis y abstinsias; procurem pues fero de aqueste manera y no fesem es sort á ses hamoros[es] amonestesions de le Yglesia que mos avise come mare

43 *Quart manament de la Llei de Déu. P. ¿Y en este Mandamiento se comprenden más obligaciones que las de los hijos para con los padres? R. Sí, Padre, las de los Superiores para con sus inferiores y las de los Padres para con los hijos; P. ¿Los casados con sus mujeres, cómo deben haberse? R. Amorosa y cuerdamente, como Cristo con la Iglesia. P. ¿Las mujeres con sus maridos? R. Con amor y reverencia como la Iglesia con Cristo.* Catecismos de Astete y Ripalda, edición crítica preparada por Luis Resines, BAC nº 493, Madrid, 1987, 135 i 306.

44 *Sext manament de la Llei de Déu.*

45 *I, per tant, contravenen el primer manament de la Llei de Déu.*

46 *Sèptim manament de la Llei de Déu.*

47 *Quint manament de la Llei de Déu.*

48 *Tercer manament de la Llei de Déu.*

49 *Quart manament de la santa Mare Església.*

50 *Los moralistas católicos distinguen entre el ayuno eucarístico y el ayuno eclesiástico ... En el ayuno eclesiástico hay que distinguir la cantidad y la calidad de los alimentos. En el primer concepto sólo se puede hacer una sola comida durante el día, a la que se permite agregar la colación por la noche y la parvedad de una o dos onzas, por la mañana, de alimentos de vigilia. Por la calidad, se prohíben los huevos y lacticiños en la Cuaresma, incluso las dominicas; las carnes que manan sangre, en todos los días del ayuno, y la mezcla de carne y pescado ... El ayuno eclesiástico es prescripción grave de la Iglesia para todos sus fieles desde los 21 años. Obliga en toda la cuaresma, a excepción de sus domingos, las cuatro Téporas, vísperas de Navidad, Pentecostés, de los apóstoles San Pedro y San Pablo, Todos los Santos y Asunción de la Virgen y algún otro día determinado por la costumbre o ley eclesiástica especial. Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana, Espasa-Calpe, S. A., t. 6, 1.349, sv Ayuno.*

cariñosa diguent mos: Ecce nunc tem... hare es tem[p]s de gracia hare son dias de indulgensia. Aproveiteu pues equest presios temps que per venture cuan voldrem ja sera tard [in litura: no hai serem á temps, no pode perventure...]

Axi vos ho prometem dulsissim J[esu]crist: vos prometem escolta ses vostres amonestacions, purifica ses nostres consiencies per medi de una confesio bone, mortifica se nostre carn per medi des diju[ni] y abstinencias y vos agreeid á nes no[s]tros bon[s] desis [sic forsán pro 'designis'] no podreu menos de darmos se recompense eterna. A. M[en].

RESUM

Els autors donen a conèixer i anoten un sermó manuscrit inèdit de finals del segle XIX.

RESUMEN

Los autores dan a conocer y anotan un sermón manuscrito inédito de finales del siglo XIX.

ABSTRACT

The authors release and annotate a handwritten unpublished sermon of the last years of 19th century.